

Η γενική απεργία του 1951 στη Βαρκελώνη

Μια σύντομη περιγραφή των κοινωνικών συνθηκών στη μετεμφυλιακή Ισπανία που συνοδεύεται από μια σύντομη εξιστόρηση της γενικής απεργίας στη Βαρκελώνη του 1951. Τα γεγονότα της Βαρκελώνης οδήγησαν σε απεργίες σε όλη τη χώρα και σηματοδότησαν τη δυναμική επιστροφή της μαχητικότητας της εργατικής τάξης της Ισπανίας μετά από πάνω από μια δεκαετία υπό το καθεστώς Φράνκο.

Η κατάσταση της ισπανικής εργατικής τάξης στην αρχή της δεκαετίας του 1950 ήταν απελπιστική. Το καθεστώς Φράνκο κυβερνούσε τη χώρα ήδη έντεκα χρόνια, και οι ακραίες συνθήκες που επικρατούσαν τροφοδοτήθηκαν από τα μέτρα λιτότητας που επιβλήθηκαν στους εργαζομένους με το τέλος του εμφυλίου πολέμου, τα οποία γρήγορα έγιναν χειρότερα.

Οι μισθοί είχαν μειωθεί ραγδαία από το 1939, ενώ το βασικό κόστος ζωής είχε, επίσης, αυξηθεί ραγδαία. Οι επίσημες τιμές των βασικών αγαθών που επιβλήθηκαν από την κυβέρνηση σημείωσαν αύξηση 700% σε πολλά είδη. Πολλοί αναγκάστηκαν να στραφούν στη μαύρη αγορά για να εκπληρώσουν βασικές τους ανάγκες, όπου συχνά πλήρωναν μέχρι και τη διπλάσια από την επίσημη τιμή για κάτι. Η τροφή δινόταν με το δελτίο, και οι προμήθειες ήταν θλιβερά ανεπαρκείς. Ο λιμός ήταν ένα πραγματικό πρόβλημα των αγροτικών περιοχών, ιδίως στην Ανδαλουσία, όπου σημειώθηκε το 22% των θανάτων στην Ισπανία από ασθένειες που οφείλονταν στις εν λόγω ανεπάρκειες κατά τη δεκαετία του 1950.

Η ανεργία στην ύπαιθρο ήταν ενδημική. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του καθεστώτος εκτιμάται ότι το 1950 μόνο οι 500.000 από τα 3.700.000 αγρότες και εργάτες γης είχαν κανονική απασχόληση. Το 40% της γης ανήκε στην Εκκλησία, ενώ το υπόλοιπο 60% ανήκε σε γαιοκτήμονες που αποτελούσαν μόνο το 2% του πληθυσμού. Περίπου 400.000 άνθρωποι γύρω από τη Μαδρίτη ήταν αναγκασμένοι να ζουν σε σπηλιές και καλύβες φτιαγμένες από λάσπη, και 150.000 ζούσαν σε σπηλιές ή αγρούς γύρω από τη Βαρκελώνη, με πολλές χιλιάδες άλλους να κοιμούνται στους δρόμους της πόλης.

Σε περιοχές βομβαρδισμένες ή έχοντας υποστεί άλλες ζημιές κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου δεν είχε γίνει καμία εργασία επισκευής, και τα δύο τρίτα του πληθυσμού ζούσαν χωρίς ύδρευση, αποχέτευση και ηλεκτρισμό. Τα ποσοστά

φυματίωσης ήταν τα υψηλότερα στην Ευρώπη, και εκτιμάται ότι το 75% των παιδιών στην Ισπανία υπέφερε από την εν λόγω ασθένεια σε κάποιο σημείο. Ο αναλφαβητισμός ήταν επίσης ο πιο διαδεδομένος στην Ευρώπη, και πολλές χιλιάδες παιδιά δεν είχαν την ευκαιρία να μάθουν ακόμη και τη βασική ανάγνωση και γραφή.

Η άγρια καταστολή που ξεκίνησε στις εθνικιστικές ζώνες κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου είχε συνεχιστεί αμείωτη. Εκατοντάδες εκτελέστηκαν από στρατοδικεία κάθε χρόνο, και το 1950 περίπου 200.000 πολιτικοί κρατούμενοι κρατούνταν σε φυλακές ή στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας.

Τα πολιτικά κόμματα και τα συνδικάτα, συμπεριλαμβανομένων της αναρχοσυνδικαλιστικής συνομοσπονδίας Εθνικής Συνομοσπονδίας Εργατών (CNT), και της σοσιαλιστικής Γενικής Ένωσης Εργαζομένων (UGT), είχαν απαγορευτεί. Η εκπροσώπηση στο χώρο εργασίας περιοριζόταν στο κρατικό Vertical Syndicate (Κάθετο Συνδικάτο), τη μόνη νόμιμη «συνδικαλιστική» οργάνωση στην Ισπανία. Με πρότυπο τα «συνδικάτα» του Μουσολίνι στην Ιταλία, το καθεώς Φράνκο οργάνωσε και τους εργοδότες και τους εργαζόμενους στην ίδια δομή. Όντας όχι πολύ περισσότερο από ένα μέσο για την εξασφάλιση πειθαρχίας, η θεσμοθετημένη λειτουργία του Κάθετου Συνδικάτου είχε σκοπό να «επιτύχει την αρμονική εξισορρόπηση των συμφερόντων των εργαζομένων και των εργοδοτών».

Το μοναδικό νόμιμο κόμμα ήταν το FET y de las JONS (Παραδοσιοκρατική Ισπανική Φάλαγγα και οι Ενώσεις της Εθνικής-Συνδικαλιστικής Επίθεσης), το κόμμα που δημιουργήθηκε από τον Φράνκο κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου και που αναδιοργανώθηκε ως Movimiento Nacional (Εθνικό Κίνημα) το 1949. Η δραστηριότητα των ανταρτών που αποτελούνταν από μεμονωμένες ομάδες αγωνιστών μετά την πτώση της Δημοκρατίας, είχε ως επί το πλείστον σιγήσει από το 1949. Ηττημένη από χρόνια πολέμου, καταστολής, αλλά και την αποτυχία του ένοπλου αγώνα, η αντίσταση της εργατικής τάξης στις περισσότερες περιοχές είχε εξαλειφθεί.

Ωστόσο, η υπόγεια πολιτική δραστηριότητα δεν ήταν εντελώς απύσχα στην Ισπανία της εποχής. Υπήρχαν μικρές σοσιαλιστικές και κομμουνιστικές ομάδες στα πρώην προπύργιά τους, ενώ η CNT διατήρησε μια υπόγεια παρουσία σε πολλές πόλεις, όπως η Βαρκελώνη. Αλλά με τους περισσότερους από τους μαχητές τους εξόριστους,

φυλακισμένους ή νεκρούς, οι ομάδες αυτές ήταν πολύ αδύναμες και ασκούσαν ελάχιστη επιρροή, εκτός ίσως από τις περιοχές που δρούσαν.

Τόσο η UGT όσο και η CNT, είχαν διατηρήσει μια μικρή παρουσία στην περιοχή των Βάσκων, και πολλές απεργίες ξέσπασαν σε διάφορα εργοστάσια εκεί στα τέλη της δεκαετίας του '40. Σε γενικές γραμμές, όμως, αυτές οι απεργίες ήταν απομονωμένες και ηττήθηκαν εύκολα.

Μια απεργία το 1947 αποδείχθηκε πιο αποτελεσματική. Ξεκινώντας από μια απεργία μεταλλεργατών και ανθρακωρύχων στη Vizcaya, το όλο συμβάν λίγο έλειψε να εξελιχθεί σε γενική απεργία, όταν οι αρχικοί απεργοί ενώθηκαν με άλλους εργαζόμενους στην επαρχία. Μετά από δέκα ημέρες περίπου 60.000 εργάτες βρίσκονταν σε απεργία, συμπεριλαμβανομένων χιλιάδων εργαζομένων στις βιομηχανικές πόλεις της επαρχίας Guirúzcoa. Οι Αρχές αντέδρασαν γρήγορα και η καταστολή ήταν αρκετά σκληρή. Η Vizcaya τέθηκε υπό καθεστώς πολιορκίας, 15.000 άτομα απολύθηκαν από τις δουλειές τους, και έγιναν εκατοντάδες συλλήψεις. Ωστόσο, ο συντονισμός της όλης δράσης των συνδικάτων με κάποιες βασικές αυτονομιστικές ομάδες που είχαν επιρροή, έπαιξε κάποιο ρόλο κατά τη διάρκεια της απεργίας.

Μικρές απεργίες έγιναν, επίσης, σε άλλες πόλεις στα τέλη της δεκαετίας του '40, συμπεριλαμβανομένης της απεργίας των 3.000 οδηγών ταξί της Μαδρίτης, στο τέλος του 1949. Επίσης, το ίδιο διάστημα εκδηλώθηκε μια περιορισμένη παράνομη οργάνωση των εργαζομένων στη Βαρκελώνη, υπόγειες δραστηριότητες που συνέβαλαν στην εξάπλωση της γενικής απεργίας του 1951.

Το Φλεβάρη του 1951 οι Αρχές της Βαρκελώνης ανακοίνωσαν αύξηση 40% στα εισιτήρια των τραμ (γύρω στα 50-70 centimes). Η αύξηση επρόκειτο να ισχύσει από την 1η Μαρτίου. Η δράση ενάντια στην αύξηση ξεκίνησε αμέσως. Κολλήθηκαν άμεσα αφίσες έκκλησης για μποϊκοτάζ και διανεμήθηκαν και προκηρύξεις διαμαρτυρίας. «Να είσαι καλός πολίτης, δείξε το θάρρος σου. Ξεκινάμε την 1η Μαρτίου, στη δουλειά» έγραφαν. Οι νέοι βγήκαν στους δρόμους νωρίς το πρωί και άρχισαν να μοιράζουν προκηρύξεις, καλώντας τους εργαζόμενους να συμμετάσχουν στο μποϊκοτάζ με συνθήματα όπως «Αν θέλετε το πρωινό σας να είναι ευχάριστο μείνετε μακριά από τα τραμ».

Σύμφωνα με τα στοιχεία, περίπου το 97% των χρηστών των τραμ προσχώρησε στο μποϊκοτάζ κατά την πρώτη ημέρα, και από τις 4 Μαρτίου ο αριθμός αυτός ανέβηκε στο 99%. Οι δρόμοι γέμισαν με ανθρώπους που περπατούσαν, σε ορισμένες περιπτώσεις αρκετά μίλια, για να πάνε στους χώρους εργασίας τους. Οι οδηγοί τραμ ως επί το πλείστον απεργούσαν. Έγιναν επιθέσεις έγιναν σε εν κινήσει τραμ και οι αστυνομικές μονάδες βρίσκονταν γύρω από την πόλη για να τα προστατεύσουν. Παίρνοντας την υπόθεση πάνω του, δίνοντας το παράδειγμα στους απεργοσπάστες, ο κυβερνήτης Baeza Alegria, βγήκε από μια συνάντηση στο δημαρχείο της πόλης και επιβιβάστηκε σε ένα τραμ, το οποίο μετά από αρκετά λεπτά πήρε μια λάθος στροφή και κατέληξε σε ένα πέτρινο οδόφραγμα.

Το μποϊκοτάζ ήταν τόσο επιτυχές στην πραγματικότητα, που οι ελπίδες των Αρχών να το καταστείλουν με τις χιλιάδες των οπαδών ποδοσφαίρου που θα ταξίδευαν στη γήπεδο Les Corts την Κυριακή, 4 Μαρτίου, διαψεύστηκαν πλήρως. Βλέποντας την ομάδα τους να κερδίζει με 2-1 την Σανταντέρ, οι οπαδοί της Μπαρτσελόνα επέλεξαν να επιστρέψουν στα σπίτια τους περπατώντας μέσα στη βροχή αντί να επιβιβαστούν στο τραμ, ως συνήθως.

Αρκετές ημέρες αργότερα, οι Αρχές υπέκυψαν, η εταιρεία των τραμ έχασε 5.000.000 πεσέτες, και τα παλιά εισιτήρια αποκαταστάθηκαν. Ανακοινώθηκε, επίσης, ότι 70 άτομα που συνελήφθησαν κατά τη διάρκεια του μποϊκοτάζ θα απελευθερώνονταν.

Η ζημιά για το κράτος είχε ήδη γίνει όμως και γίνονταν ήδη προετοιμασίες για να μετατραπεί το μποϊκοτάζ σε απεργία για την προώθηση γενικότερων αιτημάτων, ήταν ήδη σε εξέλιξη. Ένα απεργιακό μανιφέστο μοιράστηκε στις 4 Μαρτίου, και μια συνάντηση πραγματοποιήθηκε δύο ημέρες αργότερα από πολιτικούς και συνδικαλιστές αγωνιστές, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων στις κατώτερες βαθμίδες του Κάθετου Συνδικάτου, όπου αποφασίστηκε η ημερομηνία της 12ης Μαρτίου για την γ4νική απεργία.

Ξεκινώντας από τα υφαντουργεία της περιοχής Pueblo Nuevo, η απεργία εξαπλώθηκε γρήγορα στους εργαζόμενους στη μεταλλουργία και τα χημικά εργοστάσια, τις επικοινωνίες, τις κατασκευές, στους δημόσιους υπαλλήλους και τους οδηγούς τραμ και ταξί. Περίπου 300.000 εργάτες προσχώρησαν στην απεργία, συμπεριλαμβανομένων πολλών από τις κοντινές πόλεις Badalona, Sabadell, Tarrasa και Mataro.

Αρχικά μπερδεμένες από την επιτυχία της απεργίας, οι Αρχές κινητοποίησαν και πάλι χιλιάδες αστυνομικούς και μονάδες πολιτοφυλακής. Στρατεύματα αναπτύχθηκαν στην πόλη και τέσσερα πολεμικά πλοία που μετέφεραν εκατοντάδες πεζοναύτες ελλιμενίστηκαν στο λιμάνι της Βαρκελώνης. Διαδηλώσεις και συγκρούσεις έλαβαν χώρα σε όλη την πόλη, και χιλιάδες απεργοί συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν κατά τη διάρκεια της απεργίας.

Επίσης, ως γενική ένδειξη διαμαρτυρίας κατά του καθεστώτος, προβλήθηκαν και άλλα αιτήματα, όπως μισθολογικές αυξήσεις και μείωση του κόστους ζωής. Παρ' ότι η Βαρκελώνη έχει μετατραπεί σε στρατόπεδο, οι απεργοί κατόρθωσαν να αντέξουν για δεκατέσσερις ημέρες, όταν οι περισσότεροι εργαζόμενοι επέστρεψαν στις δουλειές τους. Τρομοκρατημένες από την προοπτική περαιτέρω αναταραχής, οι Αρχές απελευθέρωσαν τη συντριπτική πλειοψηφία των συλληφθέντων, και διέταξαν τους εργοδότες να πληρώνουν το σύνολο των μισθών σε όσους απήργησαν. Παρά το γεγονός ότι ελάχιστα έγιναν για να υπάρξει ανταπόκριση στα αιτήματα των απεργών, η ενθάρρυνση που έδωσε η απεργία στους εργαζόμενους σε όλη τη χώρα ήταν σημαντική, και υπήρξε συνεχής πρόκληση ταραχών καταστάληκαν το καθεστώς τους επόμενους μήνες.

Αρκετές εβδομάδες μετά το τέλος της γενικής απεργίας, οι ταραχές φούντωσαν και πάλι στην περιοχή των Βάσκων, ειδικά στη Vizcaya και την Guirúzcoa, απηχώντας την απεργία του 1947. Στα τέλη Απριλίου μια γενική απεργία πραγματοποιήθηκε στο Μπιλμπάο, με τη συμμετοχή περίπου 250.000 εργαζομένων από τις αποβάθρες, στρατιωτικά εργοστάσια, εργοστάσια μετάλλου και κλωστοϋφαντουργίας. Απεργίες ξέσπασαν, επίσης, το ίδιο σχεδόν διάστημα και στην περιφέρεια της Navarre. Μια μεγάλη απεργία ξέσπασε στην Pamplona κατά την οποία οι εργαζόμενοι επιτέθηκαν στο γραφείο της Φάλαγγας. Απεργίες των εργαζομένων στις μεταφορές έγιναν στη Μαδρίτη το Μή του 1951, καθώς και περαιτέρω μπιόκοτάζ.

Η απεργία στη Βαρκελώνη σηματοδότησε μια στροφή στην οργάνωση της εργατικής τάξης στην Ισπανία. Από τα μέσα της δεκαετίας του '50 οι εργαζόμενοι σε πολλές βιομηχανικές περιοχές οργανώθηκαν στις Comisiones Obreras (CC.OO, Επιτροπές Εργατών), που άρχισαν να λειτουργούν περισσότερο ή λιγότερο ανοιχτά σε εργοστάσια, υπό την καθοδήγηση του Ισπανικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Η επίμονη οργάνωση από τις CC.OO, και σε μικρότερο βαθμό την UGT, οδήγησε άμεσα στις δραματικές

σκηνές, με τις διαδηλώσεις και τις γενικές απεργίες της δεκαετίας του 1970, που πραγματοποιήθηκαν με το θάνατο του Φράνκο, την ακόλουθη κατάρρευση του καθεστώτος και τη μετάβαση της Ισπανίας σε καθεστώς φιλελεύθερης δημοκρατίας, η οποία κορυφώθηκε με τις εκλογές του Ιουνίου του 1977 και το σχηματισμό ενός συντάγματος τον επόμενο χρόνο.

*Δημοσιεύτηκε στο <http://libcom.org/history/1951-barcelona-general-strike> Ελληνική μετάφραση: Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης, Μελβούρνη, Δεκέμβρης 2015.